POSTSCRIPTUM POLONISTYCZNE, 2026 • 2 (38)
doi: 10.31261/PS_P.2026.38.15
ISSN 2353-9844

Aldona Skudrzyk
https://orcid.org/0000-0002-5503-5150
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Katowice, Polska

Jacek Warchala
https://orcid.org/0000-0002-9160-9270
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Katowice, Polska

Jeszcze raz, co z tą śląszczyzną? Komunikat

Once Again, What About this Silesian Speech? Initial Report

Abstract: This paper contributes to the discussion on the speech of Upper Silesians from two perspectives: sociolinguistic research on language (as a research methodology) and the contribution of the Katowice School of Sociolinguistics to research on spoken language and regional language varieties. The text is not a scholarly article in the full sense of the term; rather, it considers the situation of Silesian as a regional variety in terms of the community's sense of its distinctiveness and awareness of the need to promote it. We argue that the traditional linguistic approach, which focuses on research into language structure, is insufficient for assessing the status of Silesian and determining whether it should be regarded, strictly speaking, as a language, a language variety, or merely a dialect. To assess this status, the perspective of the identity-forming and identificatory function of language should be adopted, together with the criterion we propose, namely the so-called sentimentalization of discourse.

Keywords: sentimentalization of discourse, regionalism, identity, the identificatory function of language, legitimate language, dialect, sociolinguistics

Abstrakt: Komunikat jest głosem w dyskusji na temat mowy Górnoślązaków z dwóch perspektyw: socjolingwistycznych badań nad językiem (jako metodologii badań) i wkładu Katowickiej Szkoły Socjolingwistyki w badania języka mówionego i języka regionalnego. Tekst nie jest w pełnym tego słowa znaczeniu artykułem naukowym; rozważa sytuację śląszczyzny jako odmiany regionalnej w aspekcie środowiskowego poczucia odrębności tej odmiany i świadomości potrzeb jej promowania. Stawiamy tezę, że tradycyjne stanowisko językoznawcze uwzględniające badania struktury języka nie jest wystarczające do oceny sytuacji śląszczyzny i przynależnego jej statusu jako języka *sensu stricto*, odmiany językowej czy jedynie gwary. Do oceny tego statusu powinno się zastosować perspektywę funkcji tożsamościowo-identyfikacyjnej języka i zaproponowane przez nas kryterium tzw. sentymentalizacji dyskursu.

Słowa kluczowe: sentymentalizacja dyskursu, regionalizm, tożsamość, funkcja identyfikacyjna języka, język prawomocny, gwara, socjolingwistyka

Proponowany tutaj tekst nie jest, co pragniemy wyraźnie podkreślić, w ścisłym rozumieniu artykułem naukowym, nie przedstawia zatem pełnego stanu badań nad językiem mówionym i jego wariantami na Śląsku. Przyjęta natomiast formuła komunikatu, mającego charakter eseju językoznawczego, sprawia, że jest on jedynie przyczynkiem i głosem w dyskusji nad aktualnym statusem śląszczyzny; nie zamierza zatem podejmować problemów statusu języka regionalnego na tle innych odmian, próbuje natomiast stać się głosem w dyskusji szeroko rozumianego środowiska śląskiego – badaczy śląszczyzny, ale też działaczy politycznych i społecznych, którzy wypowiadali się o języku śląskim lub prezentowali na konferencjach dotyczących śląszczyzny (konkretnie języka Górnoślązaków) swój pogląd w tym względzie. Dlatego kontekstem naszych rozważań stają się głosy płynące nie tylko i nie tyle z naukowego środowiska językoznawców śląskich i spoza Śląska; kontekstem są również wypowiedzi Ślązaków oraz głosy o charakterze popularnonaukowym i publicystycznym ukazujące się np. w prasie codziennej.

Co należy zaznaczyć: na czele powstałej nie tak dawno Rady Języka Śląskiego stoi badaczka wywodząca się z Katowickiej Szkoły Socjolingwistyki – Jolanta Tambor. Nasz głos ma więc charakter rozmowy środowiskowej, ma poszerzać przestrzeń argumentów mogących mieć znaczenie w zrozumieniu aspiracji części Górnoślązaków oraz grona – powtórzmy – badaczy językoznawców, aktywistów i polityków działających na rzecz upowszechniania „godki" śląskiej i budowania jej poliwalencyjności[1].

[1] Te aspiracje wciąż nie są brane pod uwagę na forum politycznym i to na najwyższych szczeblach, o czym świadczą decyzje kolejnych prezydentów – Andrzeja Dudy i Karola Nawrockiego, którzy nie bacząc na płynące ze Śląska głosy i argumenty oddolne, zawetowali ustawę sejmową uznającą język śląski za język regionalny (29 maja 2024 roku zawetował ją Andrzej Duda, a 12 lutego 2026 roku uczynił to ponownie Karol Nawrocki).

* * *

W latach 70. ubiegłego wieku w Uniwersytecie Śląskim utworzył się zespół badaczy skupionych wokół Władysława Lubasia, który zapoczątkował nowe naówczas podejście do językoznawstwa, poszerzające badania nad strukturą języka o elementy kontekstu społecznego. Tak ukonstytuowała się Katowicka Szkoła Socjolingwistyczna. Impulsem sprzyjającym rozwojowi socjolingwistyki śląskiej była obserwacja specyfiki językowej Śląska i Zagłębia, nie tylko wykorzystująca osiągnięcia językoznawstwa autonomicznego, lecz także implementująca w obręb językoznawstwa osiągnięcia nowoczesnej socjologii i mikrosocjologii. Śląsk i Zagłębie okazały się terenem (regionem) zadziwiającym ze względu na obecność gwary ludowej w języku oficjalnym, w przestrzeni miejskiej i w kontaktach z ludnością napływową. Z obserwacji żywej mowy zrodziła się koncepcja synchronicznego i socjolingwistycznego opisu języka miejskiego; zaczęto rozwijać badania nad językiem mówionym miast Śląska i Zagłębia, a poprzedziło je wydanie tekstów mówionych z tego terenu (Lubaś, red., 1978, 1980). Badania te można niewątpliwie uznać za przełomowy metodologiczny zwrot, który zmienił podejście i rozumienie, a przede wszystkim sposób analizy języka jako odmiany regionalnej.

W katowickim środowisku socjolingwistycznym podjęto badania językowych zachowań w regionie śląsko-dąbrowskim i ich specyfiki na tle innych regionów, a etniczna i językowa świadomość Ślązaków stała się przedmiotem monograficznego opracowania Jolanty Tambor, które przyniosło bogatą teoretycznie i materiałowo egzemplifikację wskazywanych zagadnień (Tambor, 2006). Narzędzia socjolingwistyczne posłużyły do precyzyjnego opisu stanu języka (mowy) na Górnym Śląsku i jego statusu w świadomości użytkowników, a przede wszystkim roli w budowania ich odrębności jako grupy społecznej. Pozwoliło to także poszerzyć obserwacje, które objęły zagadnienia języka mówionego i potocznego nie tylko w omawianym tu regionie. Z perspektywy czasu można dostrzec, jak kształtowały się kierunki i nurty myślenia o języku mówionym i żywej mowie (Skudrzyk, Warchala, 2013, 2020).

Metoda socjolingwistyczna pozwoliła spojrzeć na badaną sytuację komunikacyjną na Śląsku jako na sytuację dyglosji. Jak przyjmuje się za Charlesem Albertem Fergusonem, relacja dyglosyjna oznacza, że w jednej wspólnocie językowej funkcjonują dwie odmiany językowe o różnym statusie: odmiana wysoka i niska (Ferguson, 1959). W ocenie badaczy śląszczyzny to właśnie okazało się przydatne w opisie współistnienia standardowego języka polskiego (języka ogólnego, prawomocnego) i mowy śląskiej. Dla prowadzonych tu rozważań niezwykle istotne jest, że jednym z owych językowych wariantów jest język w y u c z o n y i n s t y t u c j o n a l n i e, jako język prawomocny, nabywany w trakcie formalnej edukacji i tzw. socjalizacji wtórnej. Poszerzono zatem rozumienie dyglosji nie tylko o wymiar edukacyjny, ale także funkcjonalny, komunikacyjny, najogólniej – społeczny. Instytucjonalne nauczanie oznacza przecież, po pierwsze, inny prestiż tak nabywanego języka (wysoki lub przynajmniej wyższy prestiż społeczny), po drugie – w biografii socjolingwistycznej jednostki jego wtórną pozycję w jej językowym rozwoju. Język wyuczony wprowadza w świat instytucjonalny, oficjalny, pozarodzinny, podczas gdy doświadczenie pierwotnej socjalizacji, kształtującej język bliskości, wiąże się ze sposobem mówienia postrzeganym zwykle jako gorszy, mniej prestiżowy, czasem wręcz stygmatyzujący. Warto podkreślić, że taka ocena wiąże się niewątpliwie z obowiązującym dość powszechnie w Polsce kulturowym wymogiem przełączania kodu. Spośród dwu konkurujących z sobą systemów kulturowych – mówiąc w dużym uproszczeniu: kultury miejskiej i wiejskiej – wyżej cenione społecznie są wartości kultury miejskiej. Zewnętrznym reprezentantem owych systemów kulturowych jest język, dlatego gwara postrzegana była od dawna jako zewnętrzna oznaka niższego statusu społecznego[2].

[2] Słowo *wieśniak* – co pokazuje stosunkowo niedawna antropologiczna analiza wypowiedzi internautów, dokonana przez Annę Woźniak – nadal okazuje się słowem kluczem, dającym wgląd we współczesną kulturę. Osobie tak określanej przypisywane są cechy społecznie i kulturowo nieakceptowane. Wyraz ma wyraźnie negatywne

Dotykamy tutaj problemu relacji między językiem ogólnym, czyli językiem prawomocnym, jak określają go socjologowie tacy jak Pierre Bourdieu czy Basil Bernstein (Bernstein, 1990; Bourdieu, Wacaquant, 2001), a gwarami lub dialektami. Stanowisko, że język prawomocny jest słusznie dominujący, wynika z przekonania, że wszelki awans społeczny zależy od opanowania tego języka jako przepustki do urzędów państwowych i „władzy symbolicznej". W ten sposób tworzy się ugruntowywana w nauce dystynkcja między tymi, którzy opanowali w procesie socjalizacji pierwotnej i wtórnej tzw. kod rozwinięty, wyróżniający się złożonością, ogólnością i bogactwem kategorii, oraz zdobyli umiejętność rozumienia i praktycznego stosowania określeń abstrakcyjnych, a tymi, którzy tej umiejętności nie posiedli, a zatem zostali „skazani" na rozumienie świata według kryteriów konkretności i dosłowności. Jest to problem kompetencji językowej, która w życiu społecznym przekłada się na szanse obejmowania stanowisk w urzędach państwowych i politycznych. Tak można pokrótce opisać sytuację, która wytwarza naturalne bariery między językiem ogólnym/prawomocnym a dialektami, których użytkownicy z tej perspektywy zostali pozbawieni możliwości uzyskania awansu społecznego. Tak rozumiany porządek społeczny, w którym awans administracyjny jest w zasadzie jedyną i uogólnioną wartością, której wszyscy podlegamy, wydaje się nazbyt jednostronny, co potwierdzałyby tendencje odwrotne, separatystyczne, widoczne między biegunami: prawomocność vs rodzinność i lokalność. Tendencje te ujawniły się w żywo dziś dyskutowanym – w środowisku nie tylko katowickich socjolingwistów, lecz także działaczy regionalnych

znaczenie, jest wyzwiskiem, obelgą i wcale nie musi się odnosić do rzeczywistego wiejskiego pochodzenia, ale jest oceną postawy, zachowania, poziomu intelektualnego: „Kim jest więc wieśniak, jak go zdefiniować? Jak wynika z mojej analizy materiałów: to inny, obcy, barbarzyńca, istota nierozumna. (…). Pogarda, z jaką jest ukazywany, nie pozostawia wątpliwości, że budzi on, jako swoisty weberowski typ idealny, negatywne emocje. Ucieleśnia wszelkie źle postrzegane postawy. Mamy do czynienia z mechanizmem stereotypizacji" (Woźniak, 2020: 261–262).

i polityków – temacie: czy powstanie język śląski i jaki jest jego status? Bezpośrednią przyczyną dyskusji zarówno naukowych, jak i politycznych stała się ustawa z 2005 roku, która wprowadziła kategorię języka regionalnego[3].

Możemy wskazać dwa stanowiska w tym zakresie: pierwsze, nazwijmy je dla uproszczenia strukturalistycznym (autonomicznym), kładzie nacisk na zagadnienia w gruncie rzeczy formalne (strukturalne): zgodnie z tym podejściem dialekt śląski spełnia formalne warunki bycia językiem tak, jak ustanowiła to tradycja lingwistyczna poszukująca różnic na poszczególnych poziomach struktury językowej. Stanowisko to uwzględnia dialektykę podobieństwa i odrębności strukturalnej w ramach języka narodowego/ogólnego jako kryterium odróżniające język od dialektu czy gwary: „współwystępowanie tych samych zjawisk w gwarach śląskich, małopolskich, mazowieckich, wielkopolskich oraz (częściowo, p. wyżej) w kaszubszczyźnie oraz niewystępowanie ich w sąsiedzkich językach grupy zachodniosłowiańskiej prowadzi do wniosku, że w genetycznej klasyfikacji języków śląskie gwary stanowią dialekt języka polskiego" (Niewiara, 2024: 49), co – dodajmy – przesądza o niemożności potraktowania śląszczyzny jako języka regionalnego. Z kolei drugie stanowisko, nazwijmy je tożsamościowym, skłonne jest traktować samą nazwę gwary czy dialektu jako określenia obraźliwe (deprecjonujące) dla społeczności śląskiej i postuluje, wbrew stanowisku tradycyjnych lingwistów-strukturalistów, potrzebę wprowadzenia i usankcjonowania prawnego języka śląskiego jako regionalnego. Rzecznikiem tego podejścia był swego czasu Władysław Lubaś, a obecnie jego sposób myślenia kontynuuje Jolanta Tambor.

Problemowi mowy śląskiej poświęcone były dwie konferencje zorganizowane w Katowicach: „Śląsko godka – jeszcze gwara czy jednak już język" (2008) oraz „Śląsko godka – już język czy jeszcze gwara" (2018). Już ich tytuły ujawniają istotę sporu wokół języka na Śląsku: czy należy

[3] Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. 2005, nr 17, poz. 141).

rozumieć, że mowa Śląska jest gwarą (zespołem gwar, dialektem, etnolektem), czy już uzyskała ona status języka (regionalnego)? Spór oscyluje między myśleniem politycznym a naukowym. Dyskusja, ważna dla środowiska śląskiego i śląskich polityków, trwa, ale trwają też prace nad standaryzacją mowy śląskiej[4]. Otwiera to coraz szerzej wykorzystywane możliwości w tłumaczeniu na język śląski wielu już dzieł literatury klasycznej, a także możliwości tworzenia przez autorów śląskich oryginalnych tekstów literackich.

Istotne dla proponowanego przez nas spojrzenia na status śląszczyzny wydaje się osadzenie go w coraz intensywniejszych dzisiaj tendencjach regionalistycznych – i to nie jedynie jako problem polityczny, ale nade wszystko społeczno-świadomościowy. Nietrudno zauważyć, że proces kształtowania się samoświadomości lokalnej i regionalnej nasila się niewątpliwie po przełomie roku 1989 i zyskuje nowy impuls wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej. Z jednej strony mamy narastającą demokratyzację życia społecznego w Polsce, z drugiej – zaskakująco silnie wpływający na ożywienie poczucia lokalnej tożsamości proces globalizacji. Świadomość małej ojczyzny oddziałuje na postrzeganie, ocenę oraz rozumienie zjawisk i sytuacji przez pryzmat własnej rzeczywistości. Powrót do korzeni swojskiej kultury, do swojej ojczyzny lokalnej, staje się odpowiedzią na cywilizację globalną, na uniformizację

[4] Aktywność kodyfikacyjna śląszczyzny w początkowej fazie miała charakter spontaniczny; materiałem ilustrującym ten proces były teksty internetowe, pozwalające obserwować wielość konkurencyjnych sposobów zapisu przez osoby niekoniecznie z przygotowaniem językoznawczym. Tę fazę określa pojęcie standaryzacji żywiołowej, zaproponowane w opracowaniu Zbigniewa Grenia (Greń, 2007). W kolejnej fazie kształtowania się normy zapisu wspomnieć trzeba propozycje Jolanty Tambor i kierowanego przez nią zespołu (Tambor, 2009) oraz Henryka Jaroszewicza, który wskazuje na dominację ortografii ślabikŏrzowej wypracowanej we wspomnianym zespole kodyfikacyjnym (Jaroszewicz, 2022). Z katowickim ośrodkiem badań śląskoznawczych pod kierunkiem Jolanty Tambor współpracują socjolingwiści z uniwersytetu w Oldenburgu pod kierunkiem Gerda Hentschela.

życia społecznego. Podkreślanie swojego zakorzenienia w geograficznie określonej kulturze ujawniają nowe mechanizmy kulturowe. Rodzą one inny stosunek do języka – gdyż traktowany jest on nie tylko jako środek komunikacji, lecz także jako istotny znak więzi, tożsamości etnicznej, regionalnej, kulturowej, wreszcie rodzinnej. Świadczą o tym wypowiedzi pisarzy i intelektualistów śląskich, niekoniecznie lingwistów czy socjolingwistów. Oto kilka znamiennych cytatów:

> Ślązacy potrzebują własnego, skodyfikowanego języka, aby lepiej wyrażać siebie, aby móc pokazać prawdziwe oblicze swojej duchowości (Alojzy Lysko; Tambor, 2008: 95).

> Ślonsk je mojom religiom, mojom krwiom, kronży wy mie (Kadłubek, 2008: 30).

> Tumaczyniōm mogōm nōm pokozać, że i my mogymy godać ô tym wszyjskim, co dlo nōs ważne, ô naszym bōlu, starościach, strachu, ô naszych nadziejach, miyłości i śnikach. Ku tymu niy jyno godać, ale i godać piyknie (Mirosław Syniawa; Pachelska, 2024).

> Język śląski jest tak chropowaty, a przecież tyle słodyczy w nim. Jeśli się rozwinie, wtedy może zbudujemy jakiś lepszy dom myślenia i oddychania (Kadłubek, 2007: 33).

> Ale jak się już je Ślonzokym, to czy idzie być kim innym? Bycie Ślonzokym to je stan duszy, a niy żodne obywatelstwo (Kadłubek, 2008: 32).

> Pozostało mu „pisanie po polsku, w jynzyku nojmyni obcym z obcych jynzykow". Ale obcy pozostaje obcym, a tutaj stawką jest mówienie własnym głosem, tak jak w domu, z rodziną, przyjaciółmi, z Bogiem (Kadłubek, 2008: 13).

Czy zatem stanowisko lingwistów i socjolingwistów w kwestii statusu języka śląskiego i unormowania jego statusu może być rozstrzygające? Jak pisała Jolanta Tambor: „Nie można – dysponując jedynie narzędziami językoznawczymi – stwierdzić dziś jednoznacznie, czy etnolekt, tzn. mowa pewnej grupy ludzi, jest dialektem czy językiem" (Tambor, 2008: 116). Jeszcze inaczej rzecz ujmując: czy mowa Ślązaków posiada jedynie status socjolektu, języka rodzinnego używanego w kontaktach lokalnych, rodzinno-sąsiedzkich? Czy to może być dziś brane pod uwagę jako jedynie słuszne?

Ale fakty zaczynają wyprzedzać uogólnienia teoretyczne: proces ugruntowywania się śląszczyzny jako języka regionalnego lub po prostu języka powinien uwzględnić akceptację dla regionalnej tradycji Ślązaków i nie musi być to proces widziany tylko w kontekście możliwości funkcjonowania w dyskursie ogólnym czy przez pryzmat politycznych uwarunkowań bądź administracyjnej konieczności przełamywania ograniczeń w awansie społecznym. Język Ślązaków (mowę śląską, śląską godkę) trzeba zaakceptować jako nawrót do tradycji przez coś, co określamy mianem s e n t y m e n t a l i z a c j i uczestnictwa w dyskursie obok dyskursu ogólnego; świadomy nawrót do korzeni prowincjonalizmu pozytywnie rozumianego jako i m p e r a t y w t o ż s a m o ś c i. Widzimy to w poszukiwaniu przez Ślązaków możliwości zaistnienia w przestrzeni publicznej dzięki przeskoczeniu na inny rejestr językowy, np. rejestr literacki, czyli wykorzystanie możliwości estetycznych i autotelicznych języka regionalnego. Język stanowi tu „w większym stopniu instrument wpływu i oddziaływania, działający zgodnie z zasadami mechaniki układów sił, aniżeli racjonalne medium komunikowania i porozumienia (…)" (Michalik, 2014: 16).

Postulujemy zatem, także jako lingwiści, aby nie traktować kryterium strukturalności jako wyłącznie słusznego w ocenie ontologicznego statusu śląszczyzny (czyli odrębności na poszczególnych poziomach języka). Rezygnujemy też z pozajęzykowego kryterium awansu społecznego jako jedynie istotnego dla tego statusu (pozostawanie poza językiem dominującym/ogólnym jako czynnik blokujący awans społeczny) na rzecz

kryterium tożsamości i sentymentalizacji mowy jako wyrazu potrzeby odrębności i suwerenności regionalnej. Pytaniom „kim jestem?" (Ślązakiem – i mówię po śląsku) czy „skąd jestem?" (jestem stąd, ze Śląska) towarzyszy pytanie inne, istotniejsze i głębsze: „jaki jestem?". To, „jaki jestem", wypełnia dziś literatura w języku śląskim – brakujące do niedawna ogniwo statusowe języka śląskiego:

> Piszę od czasów, kiedy byłem nastolatkiem. Pisałem po polsku, rzecz jasna. Zawsze mi się wydawało, że otwieram usta i odzywa się nie mój głos. Takie miałem wrażenie, czytając teksty, które żech pisoł. Dopiero jak żech zacznōł pisać po ślōnsku, usłyszoł żech w tych tekstach mōj głos[5].

Literatura

Bernstein B., 1990, *Odtwarzanie kultury*, przeł. Z. Bokszański, A. Piotrowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.

Bourdieu P., Wacaquant L., 2001, *Zaproszenie do socjologii refleksyjnej*, przeł. A. Sawisz, Oficyna Naukowa PWN, Warszawa.

Ferguson Ch.A., 1959, *Diglossia*, „Word", vol. 15, s. 325–340.

Greń Z., 2007, *Po śląsku w Internecie. Problemy standaryzacji żywiołowej*, w: *Z polskich studiów slawistycznych*, seria XI, *Językoznawstwo*, red. Z. Rudnik-Karwatowa, Komitet Słowianoznawstwa PAN, Warszawa, s. 61–68.

Jaroszewicz H., 2022, *Śląska ortografia ślabikŏrzowa – status, forma, funkcjonowanie*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza", t. 29, nr 2, s. 107–117.

Kadłubek Z., 2007, *Gołębie a Zagłębie*, „Śląsk", nr 1, s. 32–34.

Kadłubek Z., 2008, *Listy z Rzymu*, Księgarnia św. Jacka, Katowice.

Lubaś W., red., 1978, *Teksty języka mówionego mieszkańców miast Górnego Śląska i Zagłębia*, t. 1, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

[5] Z wypowiedzi Mirosława Syniawy, pisarza, tłumacza i publicysty, na spotkaniu autorskim (Tudzierz, 2023).

Lubaś W., red., 1980, *Teksty języka mówionego mieszkańców miast Górnego Śląska i Zagłębia*, t. 2, cz. I i II, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

Michalik S., 2014, *Przemoc i mowa w nowoczesnej myśli społecznej. Przyczynek do pojęcia negatywności politycznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Niewiara A., 2024, *Słuchajmy językoznawców*, „Do Rzeczy", nr 21, s. 46.

Pachelska K., 2024, *10 najważniejszych osób dla godki. To im zawdzięczamy renesans języka śląskiego. To oni nie odpuszczają*, „Ślązag", 10.03.2024, https://www.slazag.pl/10-najwazniejszych-osob-dla-godki-to-im-zawdzieczamy-renesans-jezyka-slaskiego-to-oni-nie-odpuszczaja [dostęp: 28.10.2026].

Skudrzyk A., Urban K., 2010, *Małe ojczyzny. Świadomość językowo-kulturowa społeczności lokalnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

Skudrzyk A., Warchala J., 2013, *Język potoczny – dyskurs potoczny*, w: *Style współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej*, red. E. Malinowska, J. Nocoń, U. Żydek-Bednarczuk, Universitas, Kraków, s. 35–59.

Skudrzyk A., Warchala J., 2020, *Katowicka szkoła socjolingwistyki. Od mikroobserwacji do ujęć dyskursywno-komunikacyjnych*, „Socjolingwistyka" nr 34, s. 23–41.

Tambor J., 2006, *Mowa Górnoślązaków oraz ich świadomość językowa i etniczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

Tambor J., 2008, *Etnolekt śląski jako język regionalny. Uzasadnienie stanowiska*, w: *Śląsko godka. Materiały z konferencji „Śląsko godka – jeszcze gwara czy już język"*, red. J. Tambor, Wydawnictwo Gnome, Katowice, s. 116–119.

Tambor J., 2009, *Propozycje kodyfikacji ortograficznej śląszczyzny*, „Socjolingwistyka", nr 22, s. 83–92.

Tudzierz Ł., 2023, *Słowem przez świat. „Mappa Mundi" – nowy tomik Mirosława Syniawy w języku śląskim*, Tuudi.net, 17.11.2023, https://tuudi.net/slowem-przez-swiat-mappa-mundi-nowy-tomik-miroslawa-syniawy-w-jezyku-slaskim/ [dostęp: 10.09.2026].

Warchala J., Skudrzyk A., 2010, *Kultura piśmienności młodego pokolenia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

Woźniak A., 2020, *Co to znaczy być dzisiaj wieśniakiem? Antropologiczna analiza treści wypowiedzi internautów*, „Journal of Urban Ethnology", no. 18/2020, s. 239–266.

ALDONA SKUDRZYK – Professor Emerita, Institute of Linguistics, Faculty of Humanities, University of Silesia in Katowice, Poland / prof. dr hab., Instytut Językoznawstwa, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polska.

Her research focuses on the sociolinguistic, pragmatic, and stylistic dimensions of variation in contemporary Polish. Her recent work explores literacy-based modes of thinking, the influence of new media on the language of the younger generation, and questions of region and regionality. She is also engaged in both theoretical and practical aspects of teaching Polish as a foreign language and has co-authored coursebooks for non-native learners. She teaches on postgraduate programmes for teachers of Polish as a foreign language, both in Poland and abroad. Selected publications: *Czy zmierzch kultury pisma? O synestezji i analfabetyzmie funkcjonalnym* [The Twilight of Written Culture? On Synesthesia and Functional Illiteracy] (Katowice 2005); *Kultura piśmienności młodego pokolenia* [The Literacy Culture of the Young Generation] (with J. Warchala; Katowice 2010); *Małe ojczyzny. Świadomość językowo-kulturowa społeczności lokalnych* [Little Homelands: The Linguistic and Cultural Awareness of Local Communities] (with K. Urban; Katowice 2010); *Katowicka szkoła socjolingwistyki. Od mikroobserwacji do ujęć dyskursywno-komunikacyjnych* [The Katowice School of Sociolinguistics: From Micro-Observations to Discourse and Communication Approaches] (with J. Warchala; "Socjolingwistyka" 2020, vol. 34).

Jej zainteresowania naukowe dotyczą socjolingwistycznych, pragmatycznych i stylistycznych aspektów zróżnicowania współczesnej polszczyzny, najnowsze – piśmiennego stylu myślenia, wpływu nowych mediów na język młodego pokolenia oraz regionu i regionalności. Zajmuje się również teoretycznie i praktycznie glottodydaktyką (współautorka skryptów dla cudzoziemców). Wykłada na studiach podyplomowych dla nauczycieli języka polskiego jako obcego w edycjach zarówno polskich, jak i zagranicznych. Wybrane publikacje: *Czy zmierzch kultury pisma? O synestezji i analfabetyzmie funkcjonalnym* (Katowice 2005); *Kultura piśmienności młodego pokolenia* (z J. Warchalą; Katowice 2010); *Małe ojczyzny. Świadomość językowo-kulturowa społeczności lokalnych* (z K. Urban; Katowice 2010); *Katowicka szkoła socjolingwistyki. Od mikroobserwacji do ujęć dyskursywno-komunikacyjnych* (z J. Warchalą; „Socjolingwistyka" 2020, t. 34).

E-mail: aldona.skudrzyk@us.edu.pl

JACEK WARCHALA – Professor, Institute of Linguistics, Faculty of Humanities, University of Silesia in Katowice, Poland / prof. dr hab., Instytut Językoznawstwa, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polska.

His research interests include social communication, persuasion and rhetoric, sociolinguistics, text theory, the theory and practice of advertising, propaganda theory, political systems and language policy. He is the author of the books *Dialog potoczny a tekst* [Colloquial Dialogue and Text] (Katowice 1991); *Kategoria potoczności w języku* [The Category of Colloquiality in Language] (Katowice 2003); *Kultura piśmienności młodego pokolenia* [The Literacy Culture of the Young Generation] (with A. Skudrzyk; Katowice 2010); *Literacy of the Young Generation in a Diglossic Environment* (with A. Skudrzyk; Katowice 2012); and *Formy perswazji* [Forms of Persuasion]. He has collaborated with numerous advertising agencies and serves as a court-appointed expert in forensic linguistics.

Zainteresowania: komunikacja społeczna, perswazja i retoryka, socjolingwistyka, teoria tekstu, teoria i praktyka reklamy, teoria propagandy, systemy polityczne i polityka językowa. Autor książek: *Dialog potoczny a tekst* (Katowice 1991); *Kategoria potoczności w języku* (Katowice 2003); *Kultura piśmienności młodego pokolenia* (z A. Skudrzyk; Katowice 2010); *Literacy of the Young Generation in a Diglossic Environment* (z A. Skudrzyk; Katowice 2012); *Formy perswazji* (Katowice 2019). Współpracownik wielu agencji reklamowych; biegły sądowy w zakresie językoznawstwa kryminalistycznego.

E-mail: jacek.warchala@us.edu.pl